

*Διά βίου Μάθηση, ψηφιακή πρόκληση και δυνατότητες
πρόσβασης των Κοινωνικά Ευπαθών Ομάδων*

Άννα Τσιμπουκλή, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ & Θωμάς Μπαμπάλης, Καθηγητής, ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

Δείκτης Μέτρησης Ευαλωτότητας (AROE – At Risk Of Poverty or Social Exclusion)

Πρόσβαση σε επτά (7) από τα παρακάτω
βασικά υλικά και κοινωνικά αγαθά:

- αντιμετώπιση έκτακτων δαπανών,
- διακοπές μίας εβδομάδας/έτος,
- ανταπόκριση σε τρέχοντα έξοδα (δάνειο ή ενοίκιο, λογαριασμοί κλπ.),
- ικανότητα κάθε δεύτερη ημέρα να εντάσσεται στη διατροφή κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή λαχανικά,
- συντήρηση του σπιτιού
- Ένα όχημα για προσωπική χρήση,
- αντικατάσταση επίπλων,
- δυνατότητα σύνδεσης στο internet,
- αγορά νέων ρούχων
- Δύο ζευγάρια παπούτσια
- προσωπικά έξοδα καθώς και
- τακτική ψυχαγωγική ή άλλη δραστηριότητα για φαγητό και ποτό εκτός σπιτιού, τουλάχιστον μία φορά το μήνα.

Ελλάδα: Δείκτης
Φτώχειας και
Κοινωνικού
Αποκλεισμού

30% του συνολικού πληθυσμού
(3,161,900 άτομα) (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Αντίστοιχο είναι και το ποσοστό των
παιδιών που κινδυνεύουν από
φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό,
το οποίο επίσης υπερβαίνει το 30%
όταν ο κοινοτικός μέσος όρος
βρίσκεται στο 24,2% (Eurostat, 2020).

Χαρτογράφηση νέων κοινωνικά ευπαθών ομάδων

Παιδιά που βιώνουν δυσμενείς εμπειρίες ζωής και ενήλικες που αντιμετωπίζουν θέματα ψυχικής και σωματικής υγείας ως αποτέλεσμα αυτών

NEETS

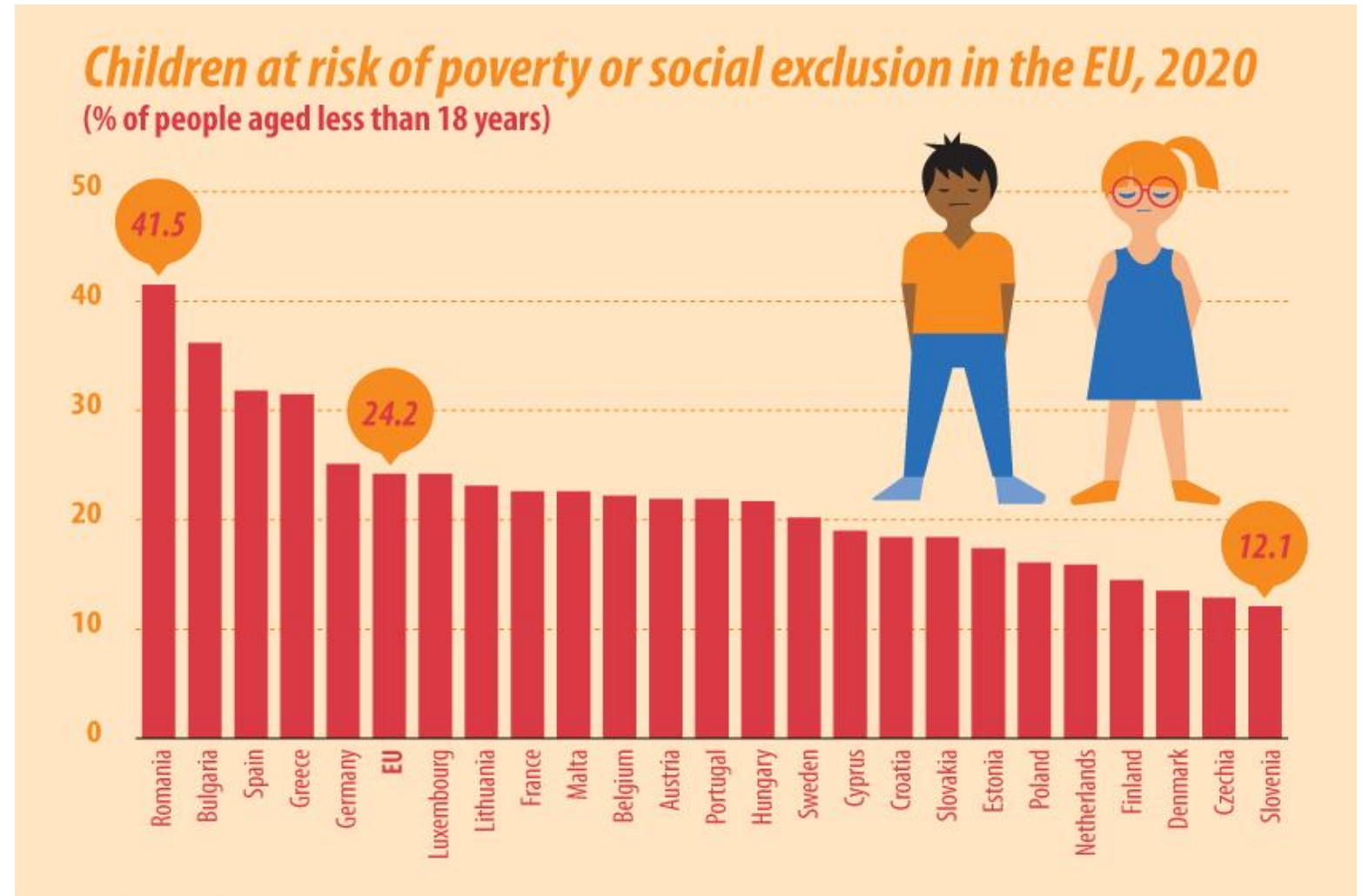
13.7 εκατομμύρια,
(Eurostat, 2021)
Ελλάδα άνω του 20%
Γυναίκες άνω του 30%

Παιδιά (74,4%) υπο-εκπαιδευμένων γονέων
(Επίπεδο 0-2, δημοτικό/γυμνάσιο)

Νεόπτωχοι εργαζόμενοι, με ιδιαίτερα χαμηλούς μισθούς, επισφάλεια στην εργασία ή αυτό-απασχόληση.

Γυναίκες, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών-διπλάσιες πιθανότητες για απώλεια εισοδήματος.

Γράφημα 1: Παιδιά σε κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού (Πηγή: Eurostat)

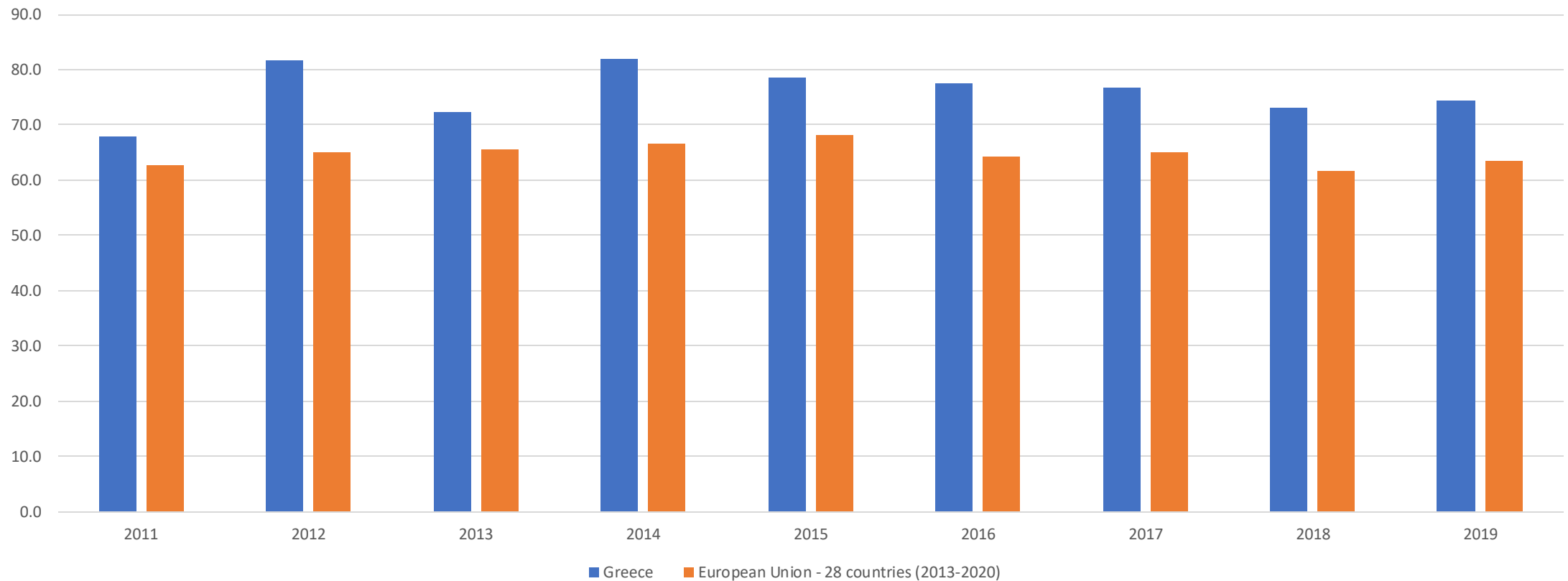
France, Netherlands, Poland and Slovakia: provisional data
Ireland, Italy, Latvia: data not available
As a result, the EU value has been estimated.

Γράφημα 2: NEETS και οι διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλη (Πηγή: Eurostat, 2021).

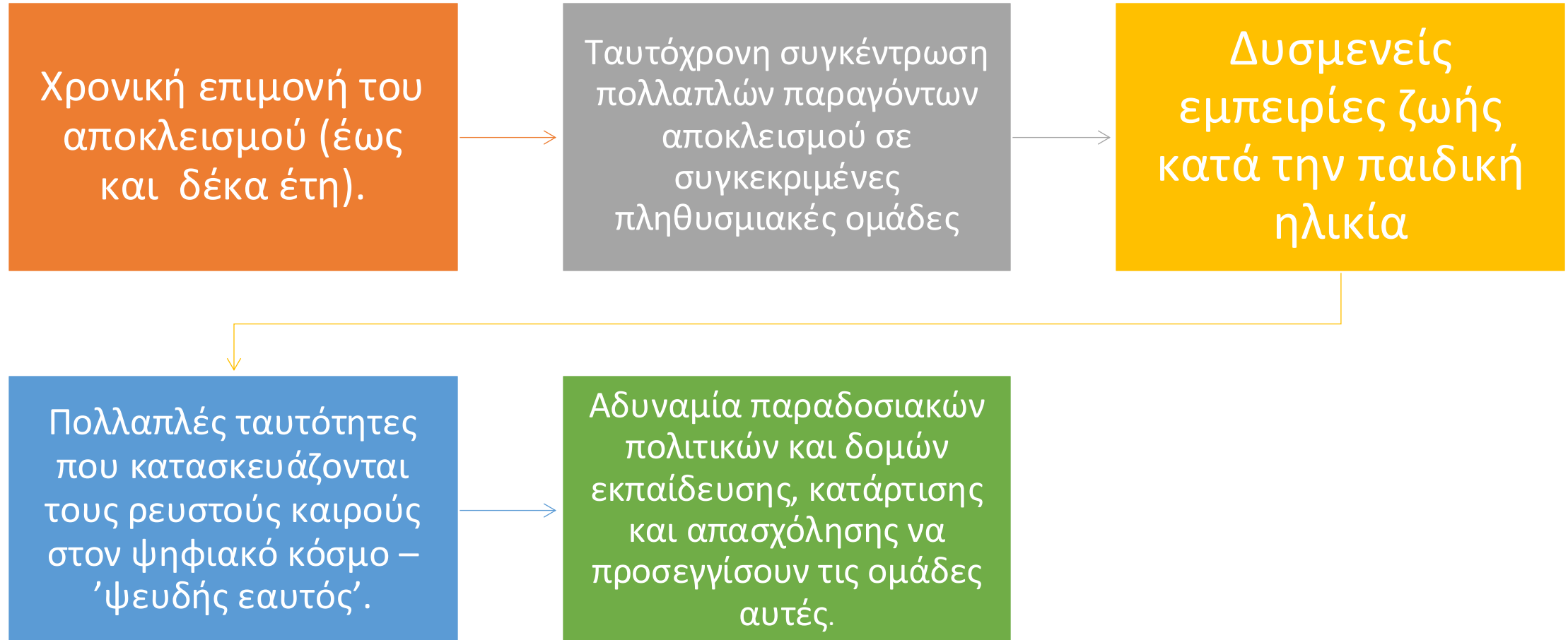

Γράφημα 3: Κοινωνικός αποκλεισμός και παιδιά υπο-εκπαιδευμένων γονέων

Ποσοστό παιδιών Υπο-Εκπαιδευμένων Γονέων σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού

Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων διά βίου μάθησης: Πέντε χαρακτηριστικά

Σκοπός διαβίου μάθησης

Στόχος 2030- 60% των ενηλίκων να συμμετέχουν σε κάποιας μορφής εκπαίδευση (Eurodyce, 2021)

Να μειωθεί ο συνολικός αριθμός των ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια, εκ των οποίων τα 5 εκατομμύρια να είναι παιδιά.

Αντιμέτωπιση προκλήσεων εκπαιδευτικής, ψηφιακής και κοινωνικής ένταξης στο πλαίσιο ενός ασταθούς και συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος

Ανάγκη για Διεπιστημονική προσέγγιση και δημιουργία 'διευκολυντικού περιβάλλοντος'

Κατανόηση και αντιμετώπιση των πολλαπλών παραγόντων αποκλεισμού

Έρευνα Δράση

Κατανόηση της
ανάλυσης του
βιωμένου κόσμου
(Lifeworld Analysis)

Η σημασία του χρόνου
(temporality),

Η σημασία του χώρου
(spatiality),

Η εσωτερικευμένη
εικόνα εαυτού
(embodiment)

Δι-υποκειμενικότητα
(inter-subjectivity),
ιδιαίτερα την εποχή της
ψηφιακής αλλαγής.

Ψηφιακή πρόκληση και δυνατότητες πρόσβασης στη διά βίου μάθηση

Μοντέλο Molnar: Διαθεσιμότητα θα οδηγήσει σε μείωση ψηφιακού χάσματος

Μοντέλο Δυστοπίας: κίνδυνος 'διπλού αποκλεισμού', ψηφιακού και κοινωνικού

Διπλός στόχος: ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, εκτός των κοινωνικών και άλλων που διευκολύνουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην εργασία.

Ψηφιακό χάσμα: Δομικές ανισότητες ανάμεσα στον γενικό πληθυσμό και στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες

Μοντέλο Molnar vs. Δυστοπίας

Δεν διαθέτει το σύνολο του πληθυσμού τα μέσα ή τις δεξιότητες για την αξιοποίηση του διαδικτύου

NEETS, νέοι με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αλλά και άλλες πληθυσμιακές ομάδες που κινδυνεύουν από «διπλό αποκλεισμό»

1/3 των παιδιών που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη εκπαίδευσης και κατάρτισης, δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Το διαδίκτυο εξακολουθεί να αξιοποιείται περισσότερο από άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (58%), παρά από άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο.

Προγράμματα πρόληψης της εμβάθυνσης του ψηφιακού χάσματος δεν έχουν αναπτυχθεί πλήρως

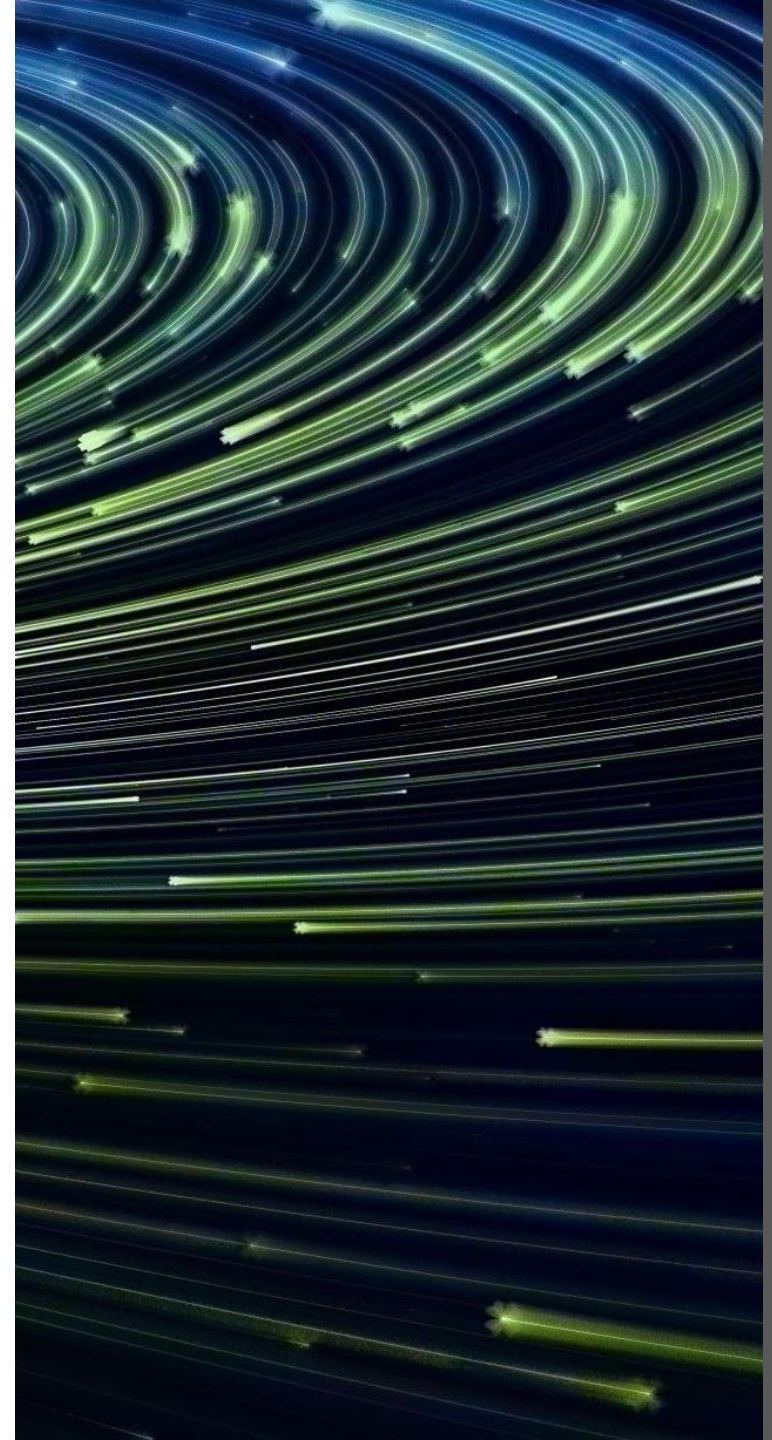
Δράσεις που έχουν αναπτυχθεί δεν δίνουν επαρκή στοιχεία για την αποτελεσματικότητά τους

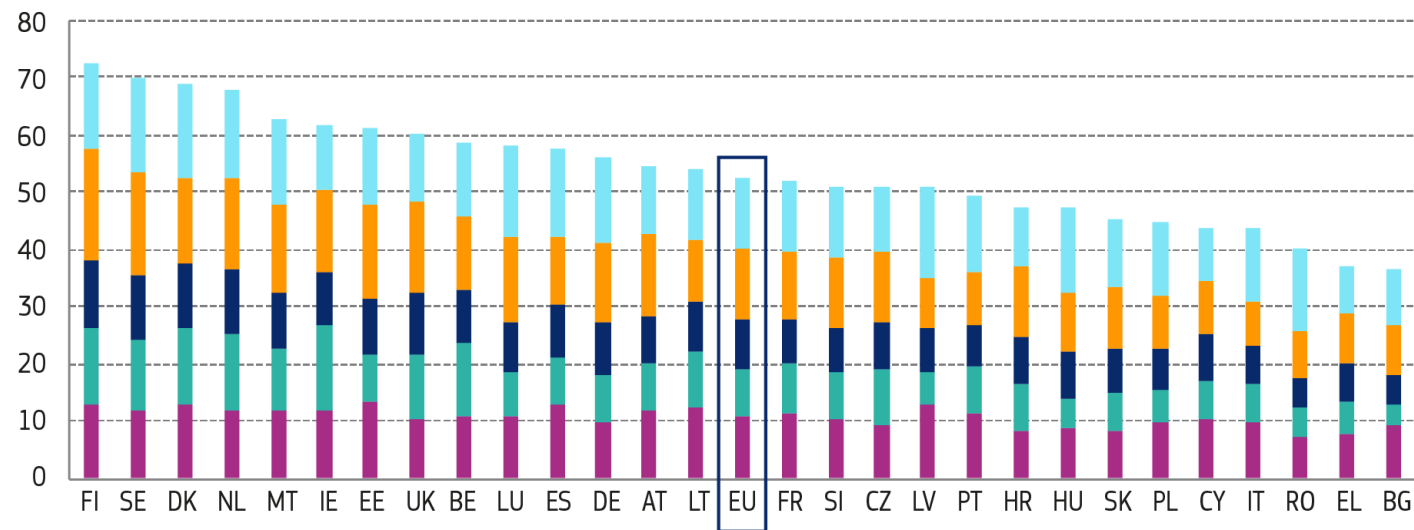
Ταχύτητα, κόστος σύνδεσης, γεωγραφία

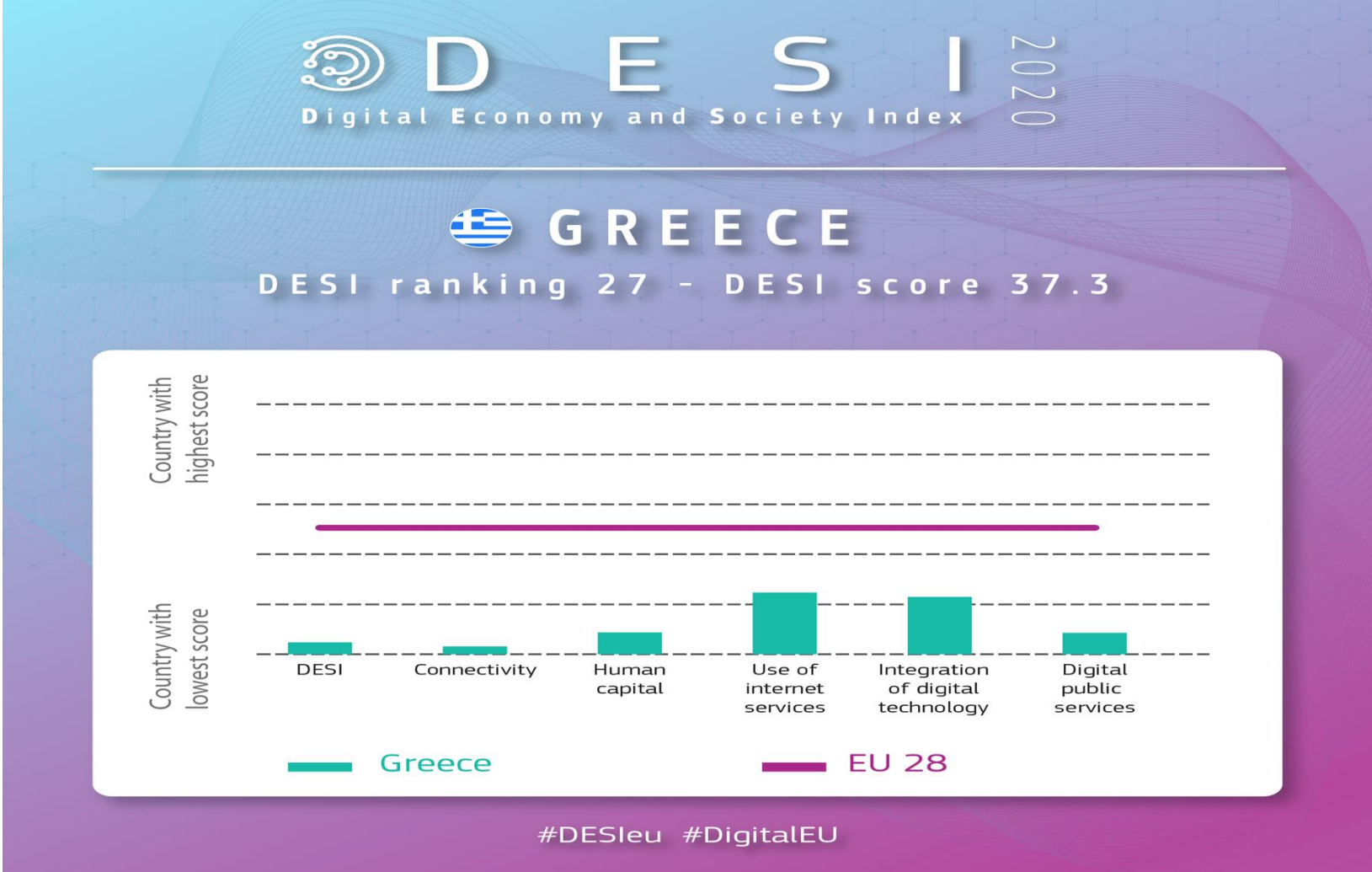
Η Ελλάδα στην προτελευταία θέση ως προς την ψηφιακή ένταξη.

Γράφημα 4: Ψηφιακή Ένταξη στην Ευρώπη (Πηγή: DESI, 2020)

Γράφημα 5:
Η θέση της
Ελλάδας

Καλές πρακτικές – MEDICI (2018-2020)

5.000 έργα τα τελευταία 20 χρόνια στην Ευρώπη.
Πληρούν τα κριτήρια ώστε να χαρακτηριστούν καλές πρακτικές 250.

Στην Ελλάδα μόνο έξι (6) καλές πρακτικές (Αττική και Πελοπόννησος) που αφορούν κυρίως την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων σε παιδιά και νέους μετανάστες/πρόσφυγες

Καμία καλή πρακτική για ένταξη ατόμων με αναπηρίες, παρότι η πληθυσμιακή αυτή ομάδα που αντιπροσωπεύει περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

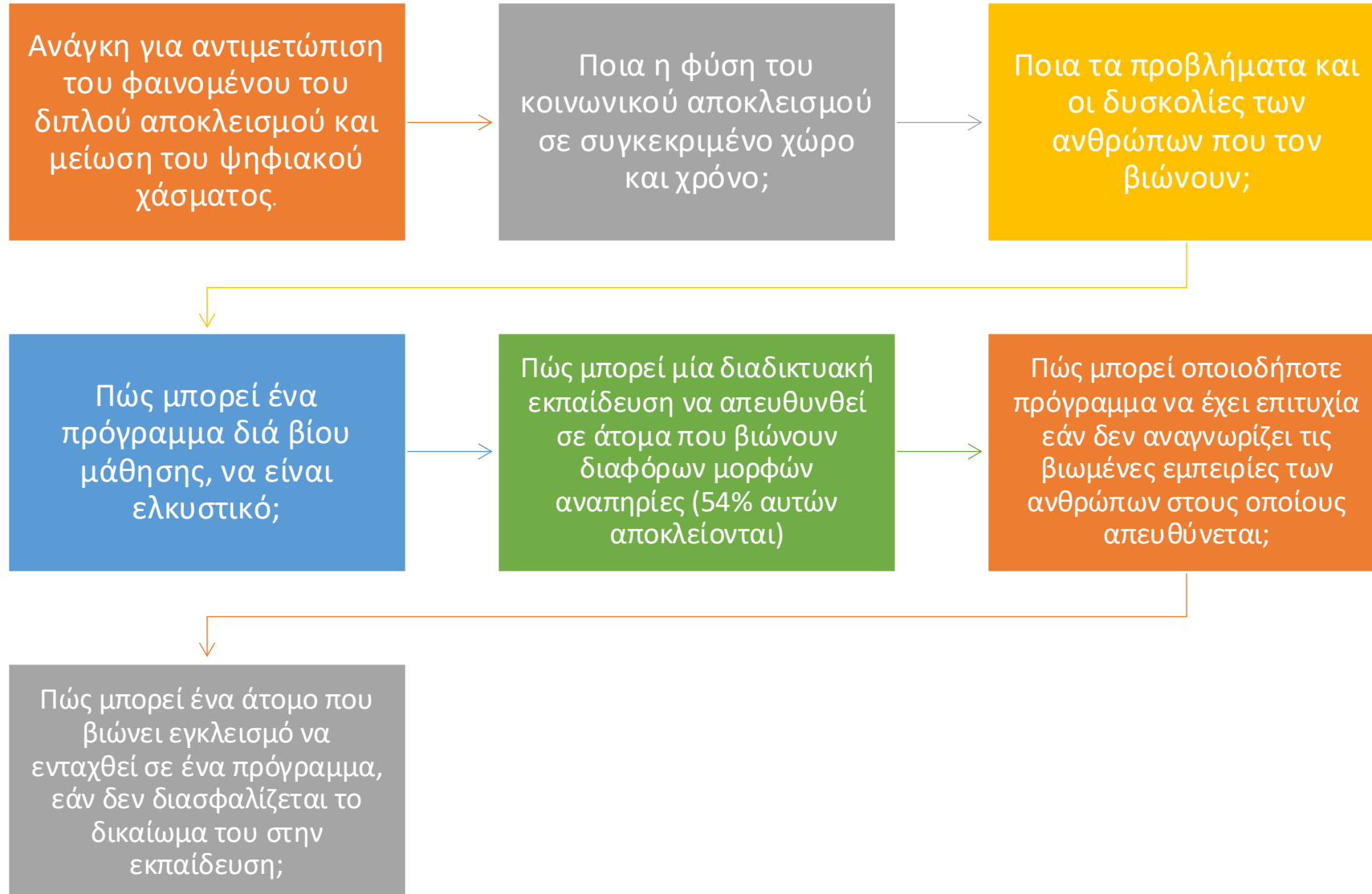
«Μη ορατές» ομάδες με ακόμη λιγότερες πιθανότητες συμμετοχής σε προγράμματα διά βίου μάθησης και ψηφιακής ένταξης.

Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Εκπαίδευση Ενήλικων

Η συμμετοχή σε δράσεις εξ'αποστάσεως εκπαίδευσης, θα συνεισέφεραν ουσιαστικά στην αναμόρφωση των φυλακών

Συζήτηση:

Προτάσεις: Έρευνα Δράση και Θεωρία της Αλλαγής

Βιβλιογραφία

- Cullen, Joe & Tsiboukli, Anna (2019). Using LifeWorld Analysis to co-design a new role in youth work. *Exartiseis*, 32, pp. 26-44.
- De Greef Maurice, Verté Dominique & Segers Mien (2012) Evaluation of the outcome of lifelong learning programmes for social inclusion: a phenomenographic research, *International Journal of Lifelong Education*, 31:4, 453-476, DOI: 10.1080/02601370.2012.663808
- Downes, P. (2014). *Prison Education: Indicators at Micro-Messo Levels. Access to Education in Europe. A Framework and Agenda for System Change*. UK: Springer
- Drakaki Maria, Papadakis Nikos, Kyridis Argyris, Papargyris Antonis (2014). Who's The Greek Neet? Neets' Profile in Greece: Parameters, Trends and Common Characteristics of a Heterogeneous Group, *International Journal of Humanities and Social Science* Vol. 4, No. 6.
- ΕΣΑΜΕΑ (2014). *Μελέτη για τις νέες τεχνολογίες και άτομα με αναπηρία*. Αθήνα: ΕΣΑΜΕΑ.
- European Commission/EACEA/Eurydice, (2021). *Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurostat (2020). Children at risk of poverty or social exclusion by educational attainment level of their parents (population aged 0 to 17 years): Source of data: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps60/default/map?lang=en
- Eurostat (2021). Statistics on young people neither in employment nor in education or training https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training
- Felitti, V., Anda, R.F., Nordenberg, D., Edwards, V., Koss, M., Marks, J.S. (1998), Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine (AJPM)* Volume 14, ISSUE 4, P245-258, May 01, 1998, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- FES (2018). European Skills Index: Εκτιμήσεις για την Ελλάδα Προσέγγιση ερμηνευτικών παραγόντων και προτάσεις -Ομάδα Εργασίας του FES «Εκπαίδευση & Απασχόληση», <https://epale.ec.europa.eu/el/blog/6-ways-improve-prisoners-access-education-europe>
- Finkelhor, D.; Shattuck, A.; Turner, H., Sherry, H. (2013). *Improving the Adverse Childhood Experiences Study Scale*, *JAMA Pediatr*, 167, 1, 73-75.
- Lindemanna Kristina, Gangl Markus (2019). The intergenerational effects of unemployment: How parental unemployment affects educational transitions in Germany b, *Research in Social Stratification and Mobility*, 62, 100410.

Βιβλιογραφία

- Mäder Miriam, Müller Steffen, Riphahn Regina T., Schwientek Caroline (2014). *Intergenerational Transmission of Unemployment: Evidence for German Sons* IZA Discussion Paper No. 8513
- Μπάουμαν, Ζ. (2009). *Πευστοί καιροί*. Μεταίχιμο.
- Molnar, S (2003). *The explanation frame of the digital divide*. BME-UNESCO: Information Society Research Institute
- Raemdonck Isabel, Van der Leeden Rien, Valcke Martin, Segers Mien, Thijssen, Jo (2012), "Predictors of self-directed learning for low-qualified employees: a multi-level analysis", *European Journal of Training and Development*, Vol. 36 Iss: 6 pp. 572 – 591
- Redecker, E., Hache, A. & Centeno, C. (2010). Using Information and communication Technologies to promote Education and Employment Opportunities for Immigrants and Ethnic Minorities
- https://www.researchgate.net/publication/242711055_Using_Information_and_Communication_Technologies_to_promote_Education_and_Employment_Opportunities_for_Immigrants_and_Ethnic_Minorities_POLICY_BRIEF
- Toiviainen Hanna, Hytja Jaakko (2019). Understanding vulnerability and encouraging young adults to become active citizens through education: the role of adult education professionals *Journal of Adult and Continuing Education*, Vol. 25(1) 45–64
- Τσιμπουκλή, Α. (2020). Ψηφιακή Ένταξη Κοινωνικά Ευάλωτων Ομάδων. Στο Άγγελος Ευστράτογλου, Χρύσα Παϊδούση (Επιμ.). *Ψηφιακή Ένταξη και Ανθρώπινο Δυναμικό στην Ελλάδα*. FES: Αθήνα. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/16833-20201120.pdf>
- Tuparevskaja Elena, Santibáñez Rosa & Solabarrieta Josu (2020). Equity and social exclusion measures in EU lifelong learning policies, *International Journal of Lifelong Education*, 39:1, 5-17, DOI: 10.1080/02601370.2019.1689435
- UNESCO Institute for Lifelong Learning (2021). *Education in Prison: A literature Review*. Hamburg: Unesco.
- Waller Richard, Hodge Steven, Holford John, Milana Marcella & Webb Sue (2018) Adult education, mental health and mental wellbeing, *International Journal of Lifelong Education*, 37:4, 397-400, DOI: 10.1080/02601370.2019.1533064
- White, D (2016). *Digital Participation and Social Justice in Scotland*. Carnegie Trust.
- Winnicott, D.W., (1965). Ego Distortion in Terms of True and false self. *The Maturation Process and the Facilitating Environment*, The Hogarth Press and the Institute of Psychoanalysis.
- Φωτόπουλος, Ν., Μπουκουβάλας, Κ., Χριστόπουλος, Γ. (2020). *Νέοι Εκτός Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας*. ΙΝΕ/ΓΣΕΕ